

Rada Fundacji:

Danuta Przywara - *Przewodnicząca*
Henryka Bochniarz
Ireneusz Cezary Kamiński
Hanna Machińska
Witolda Ewa Osiatyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Mirosław Wyrzykowski

Zarząd Fundacji:

Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Marcin Wolny
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, 3 lutego 2026 r.

L.Dz. 15/2026

Sz.P. Małgorzata Kidawa-Błońska

Kancelaria Senatu
ul. Wiejska 6/8
00-902 Warszawa

Sz.P. Włodzimierz Czarzasty

Kancelaria Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Sz.P. Marcin Kierwiński

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Ad-
ministracji
Ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa

Szanowna Pani Marszałek
Szanowny Panie Marszałku,
Szanowny Panie Ministrze,

W dniu 1 stycznia 2026 r. weszła w życie ustawa z dnia 21 listopada 2025 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2025 r. poz. 1794). Celem tej ustawy miało być wdrożenie do polskiego porządku prawnego szeregu regulacji unijnych, a projekt tego aktu, który wpłynął do Sejmu w sierpniu 2025 r., nie był konsultowany przez środowiska porządowe. Nie wydawało się wówczas, aby projektowane regulacje miały spowodować pogorszenie standardów poszanowania praw człowieka w Polsce.

Sytuacja zmieniła się podczas pierwszego czytania projektu ustawy na posiedzeniu sejmowej Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych w dniu 7 października 2025 r. Zgłoszona wówczas została rządowa poprawka do projektowanej ustawy, którą zmieniono art. 88a ust. 3 pkt 3 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP w taki sposób, że z zawartego w tym przepisie katalogu podmiotów, wobec których nie może zostać orzeczone umieszczenie w ośrodku strzeżonym dla cudzoziemców, wykreślono małoletnich bez opieki pozostających w procedurze uchodźczej. W ten sposób wyłączono tę grupę wrażliwą spod zakazu stosowania detencji.

Żaden z przedstawicieli administracji rządowej obecnych na sali posiedzeń Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych nie wyjaśnił posłom i posłankom, z czym wiąże się zaproponowana poprawka. Nikt nie powiedział wprost, że przyjęcie zgłoszonej poprawki sprawi, iż osoby małoletnie pozbawione opieki, po traumatycznych doświadczeniach związanych z przymusowym opuszczeniem kraju pochodzenia i samą migracją, będą pozbawiane wolności w ośrodkach detencyjnych, które nie są - i nigdy nie będą - miejscami właściwymi dla małoletnich. Również w uzasadnieniu pisemnym poprawki nie wskazano jasno, jaki będzie jej skutek. Wyjaśniono jedynie, że proponowana zmiana ma ujednolicić sytuację prawną małoletnich bez opieki. Do tej pory bowiem małoletni bez opieki, którzy ukończyli 15 rok życia i nie ubiegali się o ochronę międzynarodową, mogli być umieszczani w placówkach detencyjnych, a bezwzględny zakaz stosowania detencji obejmował wyłącznie małoletnich bez opieki pozostających w procedurze uchodźczej. Rząd powołał się również na rzekome nadużycia, których dopuszczać się mieli małoletni bez opieki, składając wnioski o ochronę międzynarodową, tylko po to, aby uniknąć detencji. Jak wiele podobnych twierdzeń podnoszonych przez stronę rządową w kontekście migracji i migrantów, także i to nie zostało w żaden sposób uwiarygodnione. Zaproponowana zmiana, jak ją przedstawił Rząd, miała być wyłącznie zmianą ujednolicającą system prawny.

Otwarte pozostaje pytanie, czy moment i sposób przedstawienia przez stronę rządową poprawki celowo dobrane zostały tak, aby ukryć jej rzeczywiste znaczenie i uniknąć debaty publicznej nad kontrowersyjną zmianą, która w sposób oczywisty pogarsza standardy poszanowania praw dziecka w Polsce. Niezależnie jednak od intencji takim postępowaniem obecni na posiedzeniu Komisji przedstawiciele Rządu RP, celowo lub nie, mogli wprowadzić posłów i posłanki w błąd co do treści i skutków przyjmowanej regulacji.

Ostatecznie omawiana zmiana została przyjęta bez przeprowadzenia konsultacji społecznych oraz bez pogłębionej debaty publicznej. Tymczasem wprowadzone poprawką rozwiązanie budzi poważne wątpliwości w świetle utrwalonych standardów Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej jako Trybunał, ETPCz), narusza inne międzynarodowe standardy ochrony praw dziecka, w tym Konwencję o prawach dziecka i jest niezgodne z **art. 11 ust. 3 dyrektywy 2013/33/UE**, który stanowi, że **małoletni bez opieki mogą być umieszczani w strzeżonym ośrodku wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach**, podczas gdy nowo ustanowione przepisy nie wprowadzają tego istotnego ograniczenia. ETPCz konsekwentnie podkreśla, że pozbawianie wolności dzieci w kontekście migracyjnym powinno być środkiem absolutnie wyjątkowym, stosowanym wyłącznie jako ostateczność, przez możliwie najkrótszy czas i po wykazaniu, że nie istnieją żadne inne środki o charakterze wolnościowym. Trybunał wielokrotnie wskazywał¹, że dzieci – niezależnie od statusu migracyjnego – są osobami szczególnie wrażliwymi, a pozbawienie ich wolności w warunkach zbliżonych do penitencjarnych rodzi poważne ryzyko naruszenia art. 5 Konwencji (prawo do wolności) oraz art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego). Standard ten jest konsekwentnie rozwijany w sprawach przeciwko Polsce.

Szczególne znaczenie ma w tym kontekście najnowszy wyrok ETPCz z 27 listopada 2025 r., w sprawie K.G. i S.G. przeciwko Polsce (skarga nr 62466/19). Trybunał stwierdził w nim naruszenie art. 5 § 1 lit. f oraz art. 8 Konwencji w związku z około dziewięciomiesięczną detencją matki i jej bardzo małego dziecka w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. ETPCz podkreślił, że władze krajowe nie wykazały, iż detencja była środkiem ostatecznym, nie przeprowadziły rzetelnej i zindywidualizowanej oceny sytuacji dziecka oraz nie rozważyły w sposób realny

¹ **Bistieva and Others v. Poland** (no. 75157/14, 10.04.2018, **Bilalova and Others v. Poland** (no. 23685/14, 26.03.2020) **Nikoghosyan and Others v. Poland** (no. 14743/17, 3.03.2022)

środków wolnościowych. Trybunał jednoznacznie zaznaczył, że długotrwała detencja dzieci w warunkach o charakterze izolacyjnym jest co do zasady nie do pogodzenia z Konwencją, a obecność dziecka nakłada na państwo obowiązek szczególnej staranności, szybkości i ostrożności w podejmowaniu decyzji.

Jak wskazał niezależny ekspert w raporcie Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 11 lipca 2019, dotyczącym badań nad dziećmi pozbawionymi wolności : „*Badania przeprowadzone na potrzeby opracowania ujawniają, że **zatrzymanie dzieci w związku z migracją nie może być traktowane nawet jako ostateczność i nigdy nie leży w najlepszym interesie dziecka, dlatego też powinno być zawsze zakazane.** Dotyczy to dzieci bez opieki i rozdzielonych, a także dzieci z rodzinami. Zatrzymywanie dzieci w celu „utrzymania jedności rodziny” lub w celu zapewnienia im „ochrony”, gdy brakuje alternatywnej opieki, nigdy nie może być usprawiedliwieniem.” oraz „**Niezależnie od warunków detencji, dostępne dowody wskazują, że detencja migracyjna jest szkodliwa dla zdrowia fizycznego i psychicznego dziecka oraz naraża je na ryzyko nadużyć i wykorzystania seksualnego. Raporty wykazały, że zarówno pogarsza istniejące problemy zdrowotne, jak i powoduje powstawanie nowych, w tym lęku, depresji, myśli samobójczych i zespołu stresu pourazowego.**”²*

Wysoki Komisarz NZ ds. Uchodźców (UNHCR) wskazuje, że w przypadku osób, które zmuszone zostały do opuszczenia swoich domów z powodu konfliktu, przemocy lub prześladowań, **zatrzymanie w celach administracyjnych może mieć szczególnie szkodliwe i długotrwałe konsekwencje dla zdrowia fizycznego i psychicznego.** Prawo międzynarodowe bezwzględnie zabrania zatrzymywania dzieci w celach związanych z imigracją.³

Według zespołu zadaniowego ONZ ds. dzieci pozbawionych wolności, detencja imigracyjna nigdy nie leży w najlepszym interesie dziecka i stanowi naruszenie praw dziecka. **Jest formą przemocy, od której każde dziecko powinno być chronione.**⁴

Z raportu Specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. praw człowieka migrantów wynika, że: „*Międzynarodowe i regionalne organy praw człowieka wielokrotnie stwierdzały, że detencja migracyjna dzieci nigdy nie leży w najlepszym interesie dziecka i jest naruszeniem międzynarodowego prawa praw człowieka. W ostatnich latach wśród społeczności międzynarodowej wyłonił się konsensus, że zatrzymanie szkodzi zdrowiu fizycznemu, rozwojowemu, emocjonalnemu i psychicznemu dzieci, pozbawiając je podstawowych praw i dzieciństwa.*”⁵

Zgodnie z raportem Światowej Organizacji Zdrowia (World Health Organization - WHO) Europe Addressing the health challenges in immigration detention, and alternatives to detention, 2022⁶: „*Zasady i ograniczenia w detencji, takie jak nadzór lub ograniczenie dzieci do ich pokoi bez zajęć, wpływają na zdrowie psychiczne i rozwojowe dzieci (44,89,104,203). W jednym badaniu dzieci, u których przed detencją nie zdiagnozowano zaburzeń zdrowia psychicznego,*

² (Zgromadzenie Ogólne ONZ, Światowe badanie dotyczące dzieci pozbawionych wolności, Report of the Independent Expert leading the UN global study on children deprived of liberty, 11 lipca 2019, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n19/213/15/pdf/n1921315.pdf>, par. 56 i 60).

³ (UNHCR, Unlocking rights: towards ending immigration detention for asylum-seekers and refugees, wrzesień 2024, <https://www.refworld.org/policy/polrec/unhcr/2024/en/148655>).

⁴ UN Task Force on Children Deprived of their Liberty, End Immigration Detention of Children, Advocacy Brief, luty 2024, www.refworld.org/reference/themreport/ia/2024/en/147364 , s. 5)

⁵ (Zgromadzenie Ogólne ONZ, Ending immigration detention of children and providing adequate care and reception for them: Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants, 20 lipca 2020, A/75/183, par. 13.⁵

⁶ <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/353569/9789289057929-eng.pdf?sequence=2&isAllowed=y>):

zgłaszały objawy depresji i lęku, odzwierciedlające wpływ detencji (130). Najczęstszymi objawami zgłaszanymi przez dzieci w detencji imigracyjnej były problemy ze snem, słaby apetyt, objawy emocjonalne i wybuchy behawioralne (89,130,208,229) oraz poważniejsze problemy ze zdrowiem psychicznym, takie jak próby samobójcze i samookaleczenie (13,208). Stwierdzono, że skutki psychologiczne odkryte w jednym badaniu utrzymują się długo po opuszczeniu detencji przez dzieci (studium przypadku 4) (208)”. – s.24

Zaś Międzynarodowa Koalicja ds. Detencji ostrzega, że „Samo środowisko detencyjne wpływa na rozwój dzieci i ich zdrowie psychospołeczne. Środowisko przypominające więzienie, brak wolności i ciągły nadzór i kontrola są niezrozumiałe i zastraszające. Detencja niszczy założenia dziecka, że kraj, do którego przybywa, jest miejscem, w którym będzie bezpieczne, przyjmowane i traktowane sprawiedliwie. [...] Zatrzymanie dzieci w celach imigracyjnych ma głębokie i dalekosiężne konsekwencje dla ich rozwoju oraz zdrowia fizycznego i psychicznego. Badania wskazują, że zatrzymanie może pogłębiać opóźnienia lub nawet regres w rozwoju dzieci. Zatrzymanie może zarówno zaostrzyć istniejące problemy ze zdrowiem fizycznym i psychicznym u dzieci, jak i stworzyć nowe problemy. Im dłużej dzieci są zatrzymane, tym bardziej prawdopodobne jest, że będą cierpieć z powodu skutków zatrzymania, chociaż istnieją również dowody na to, że nawet krótkoterminowe zatrzymanie może mieć negatywny wpływ na dzieci. Badania wskazują również, że konsekwencje zatrzymania mogą być długoterminowe, wpływając na osobowość i poczucie własnej wartości byłych zatrzymanych.”⁷

Na tym tle, wprowadzenie od stycznia 2026 r. możliwości pozbawienia wolności małoletnich dzieci bez opieki – i to w drodze nieprzejrzystej poprawki komisji sejmowej, bez konsultacji społecznych – należy ocenić jako rozwiązanie stojące w sprzeczności z europejskimi standardami ochrony praw dziecka. Brak konsultacji pozbawił organizacje społeczne, Rzecznika Praw Dziecka oraz ekspertów możliwości przedstawienia stanowiska i ostrzeżenia przed ryzykiem wtórnej traumy, pogorszenia stanu psychicznego dzieci oraz naruszenia zasady najlepszego interesu dziecka. Zmiana ta pogłębia także istniejące już problemy systemowe związane z identyfikacją grup szczególnie wrażliwych, ofiar tortur oraz przemocy fizycznej i psychicznej i stosowaniem detencji w sprawach migracyjnych, które były wielokrotnie krytykowane zarówno przez ETPCz, jak i przez krajowe organy ochrony praw człowieka.

Wprowadzenie możliwości pozbawienia wolności małoletnich dzieci bez opieki należy postrzegać jako **świadome obniżenie standardu ochrony praw dziecka** i krok w kierunku normalizacji praktyk, które były wielokrotnie potępiane przez organizacje pozarządowe, RPO i RPD. Rozwiązanie to grozi nie tylko dalszymi naruszeniami praw dzieci, ale także odpowiedzialnością Polski przed międzynarodowymi Trybunałami. W perspektywie długofalowej oznacza to systemowe osłabienie zasady najlepszego interesu dziecka, bo nigdy nie da się jej pogodzić z pozbawieniem wolności oraz odejście od europejskich standardów ochrony praw człowieka, które państwo polskie jest zobowiązane respektować.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, zwracamy się z apelem o pilne podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do przywrócenia bezwzględnego zakazu stosowania detencji wobec małoletnich bez opieki oraz o dokonanie przeglądu praktyki stosowania środków izolacyjnych wobec dzieci w postępowaniach azylowych.

⁷ The International Detention Coalition (IDC), Bowring, L., Corlett, D., Mitchell, G., van Hove, J., Wright, K. (2012). *Captured Childhood: Introducing a new model to ensure the rights and liberty of refugee, asylum seeker and irregular migrant children affected by immigration detention*, <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/captured-childhood-introducing-new-model-ensure-rights-and-liberty-refugee-asylum-seeker-and/>, s. 50, 57).

W imieniu następujących organizacji:

1. Amnesty International
2. Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
3. European Lawyers in Lesvos (ELIL)
4. Fundacja Instytut na Rzecz Państwa Prawa
5. Fundacja Ocalenie
6. Fundacja Panoptikon
7. Helsińska Fundacja Praw Człowieka
8. Kuchnia Konfliktu
9. Podlaskie Ochotnicze Pogotowie Humanitarne
10. Polskie Forum Migracyjne
11. Stowarzyszenia Interwencji Prawnej
12. Stowarzyszenie Nomada

Maciej Nowicki

Prezes Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka